

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**

Directie Elektriciteit

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/ezk

Datum 22 maart 2022

Betreft Antwoorden op Kamervragen gasprijzen en leveringszekerheid aardgas

Ons kenmerk

DGKE-E / 22057989

Uw kenmerk

2021Z23376, 2021Z24205,
2021Z24292

Geachte Voorzitter,

Hierbij doe ik u de antwoorden toekomen op Kamervragen van de leden Thijssen (PvdA), Erkens (VVD) en Amhaouch (CDA).

De vragen van het lid Thijssen handelden over het bericht "Experts: kabinet kan levering gas deze winter niet garanderen" (kenmerk 2021Z23376, ingezonden 14 december 2021).

De vragen van het lid Erkens gingen over het bericht "European gas prices shoot to new high as energy crunch worsens" (kenmerk 2021Z24205, ingezonden 24 december 2021).

De vragen van het lid Amhaouch hadden betrekking op eerdere antwoorden op schriftelijke vragen over fors hogere elektriciteits- en gasprijzen (kenmerk 2021Z24292, ingezonden 28 december 2021).

R.A.A. Jetten
Minister voor Klimaat en Energie

2021Z23376

1

Kent u het bericht 'Experts: kabinet kan levering gas deze winter niet garanderen'?¹

Antwoord

Ja.

2

Kunt u een indicatie geven van de kans dat er gastekorten ontstaan komende winter?

Antwoord

Het kabinet heeft diverse maatregelen genomen om de leveringszekerheid te borgen voor beschermde afnemers. Zo zijn met Shell, ExxonMobil en NAM in het zogenaamde Norg Akkoord afspraken gemaakt over de inzet van de gasopslagen Alkmaar, Norg en Grijpskerk in de komende jaren. Niet alleen is vastgesteld dat de laagcalorische opslagen bij het begin van de koudeseizoen voldoende gevuld moeten zijn, maar ook dat er tot en met het einde van de koudeseizoen voldoende gas in de opslagen moet blijven. Dit om de leveringszekerheid van laagcalorisch gas, het gas dat door vrijwel alle Nederlandse huishoudens wordt gebruikt, te borgen. De huidige inschatting is er deze winter geen tekorten aan laagcalorisch gas in Nederland zullen ontstaan een eventuele onderbreking van gaslevering vanuit Rusland kan voor dit moment worden opgevangen. Van belang is om de leveringszekerheid van het Europees gangbare hoogcalorische gas ook vanuit een Europees perspectief te bezien. De gemiddelde vulgraad van de Europese opslagen was aan het begin van het koudeseizoen met 77% (nu: ca 26%) krap ten opzichte van andere jaren, maar onderzoeken en stresstesten² van de Europese Commissie en Europese netbeheerders en toezichthouders (ENTSOG, ACER) laten zien dat de gasinfrastructuur voldoende robuust is en de opslagen voldoende zijn gevuld om ook een koude winter door te komen

3

Vindt u het ook een slecht idee om een essentiële voorziening als gaslevering aan de grillen van de markt over te laten? Wilt u hier een reflectie op geven tegen de achtergrond van de huidige ontwikkelingen?

Antwoord

De Nederlandse gasmarkt is ingebed in een Europese markt en gekoppeld aan de mondiale markt via LNG-stromen. Deze geïntegreerde markt heeft geleid tot meer concurrentie door verschillende aanbieders en daarmee ook tot verbetering van de leveringszekerheid. Lidstaten kunnen elkaar door betere interconnectiecapaciteit

¹ NOS, 13 december 2021 (<https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2409355-experts-kabinet-kan-levering-gas-dezewinter-niet-garanderen>)

² ENTSO-G winter supply outlook 2021 (SO0032-21_Winter Supply Outlook_2021-22.pdf (entsog.eu))

ondersteunen en gebruik maken van elkaars gasfaciliteiten zoals LNG-terminals en opslagen. De geïntegreerde markt met handelsbeurzen heeft het mogelijk gemaakt om in relatief korte tijd de winning van het Groningenveld drastisch terug te schroeven van meer dan 40 miljard Nm³ in gasjaar 2013/14 tot minder dan 10 miljard Nm³ in gasjaar 2020/21, dit zonder dat de leveringszekerheid op enig moment in gevaar is gekomen. De overheid heeft als publiek belang het borgen van de leveringszekerheid van beschermde afnemers, dat wil zeggen de situatie dat deze eindafnemers van gas op het juiste moment en in de juiste kwaliteit (voor beschermde afnemers in Nederland is dat laagcalorisch gas) met de benodigde hoeveelheid worden beleverd. De betaalbaarheid van energie is een ander publiek belang dat de overheid daarbij nastreeft.

De overheid laat leveringszekerheid daarbij niet volledig over aan de markt, maar heeft gerichte wet- en regelgeving waarmee er een heldere systematiek is waarin de verschillende spelers: leveranciers, netbeheerders, toezichthouder en het kabinet ieder hun eigen verantwoordelijkheden hebben. Vanuit dat perspectief zijn in de Kamerbrief van 14 maart jl. over gasleveringszekerheid ook maatregelen aangekondigd om de leveringszekerheid op zowel de korte als de langere termijn te versterken.

Met het Norg Akkoord (zie beantwoording vraag 2) zijn reeds maatregelen genomen gericht op de leveringszekerheid van laagcalorisch gas. Daarnaast is in het Besluit leveringszekerheid Gaswet vastgelegd dat Gasunie Transport Services (GTS, de beheerder van het landelijk gastransportnet) verantwoordelijk is voor levering van gas aan kleinverbruikers bij temperaturen van -9 t/m -17 graden Celsius. Daarbij is -17 graden Celsius de temperatuur die voorkomt met een statistische waarschijnlijkheid van eens in de 50 jaar. Daarmee gaat Nederland verder dan andere lidstaten die veelal uitgaan van een temperatuur die eens in de 20 jaar voorkomt.

Naast de beschermde afnemers zijn er ook de niet-beschermde afnemers zoals grote industrieën. Deze industriële afnemers zijn professionele gasinkopers en kunnen zelf bepalen welke mate van leveringszekerheid ze wensen. Bij het inkopen zijn er meerdere opties: inkopen op de spotmarkten (levering op korte termijn) of vooruit gas inkopen op de gashandelsplaats tegen vastgelegde prijzen (tot 5 jaar vooruit op de Nederlandse gashandelsplaats) of via lange termijn contracten met producenten/leveranciers. Ook kunnen zij gas opslaan in een opslag om zo prijs- en leveringsrisico's af te dekken. Aan het afdekken van risico's zijn kosten verbonden. Het is aan deze bedrijven om te bepalen welke leveringszekerheidsrisico ze willen lopen.

De huidige situatie op de gasmarkt in combinatie met de geopolitieke spanningen maakt het belang van leveringszekerheid nog eens extra zichtbaar en dient ook benut te worden om kritisch te kijken of en waar meer overheidsinterventie gewenst is om de leveringszekerheid nog meer te borgen. De Europese Commissie heeft op 15 december jl. haar voorstel uitgebracht voor een decarbonisatiepakket voor gas met daarin ook voorstellen voor een gecoördineerd Europees beleid voor gasopslagen. In aanvulling daarop heeft de Commissie in haar communicatie RePowerEU aangekondigd in april met wetgevende voorstellen voor gasopslag te

komen. Dit sluit aan bij de voornemens van het kabinet zoals aangekondigd in het coalitieakkoord en verder uitgewerkt in voornoemde brief van 14 maart jl.

In de Kamerbrief over gasleveringszekerheid van 14 maart is dat alles in het licht van de zeer gespannen geopolitieke situatie nader belicht en is aangegeven welke aanvullende stappen worden gezet om de leveringszekerheid te borgen via onder meer het vullen van de gasopslagen en aantrekken van meer LNG. Dit alles eerst en vooral met het oog op de komende winter, maar ook voor de jaren daarna.

4

Vindt u ook dat u een onverantwoord risico heeft genomen met betrekking tot de leveringszekerheid van gas? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Nee, zie het antwoord op vraag 3. En zoals aangegeven in de Kamerbrief van 14 maart heeft het kabinet inmiddels besloten aanvullende maatregelen te treffen gezien de zeer precaire geopolitieke situatie en de wens om de afhankelijkheid van Russische energiebronnen, met name aardgas, snel af te bouwen.

5

Wat zijn de mogelijke gevolgen van een koude winter voor huishoudens en bedrijven? In welke mate wordt de levering van gas (wegens wetgeving van de Europese Unie) aan huishoudens gegarandeerd?

Antwoord

Met de afspraken uit het Norg Akkoord (zie vraag 2), maar ook maatregelen die zijn uiteen gezet in de Kamerbrief "Gasprijzen en het functioneren van de internationale gasmarkt" (Kamerstuk 32 813, nr. 481) beoogt het kabinet de leveringszekerheid van de beschermde afnemers te borgen, ook in een koude winter. Daarnaast is er het Besluit leveringszekerheid Gaswet (zie antwoord op vraag 3).

Mocht er ondanks alles onverhoopt toch een ernstig fysiek tekort aan gas ontstaan dat niet meer door de markt op grond van prijssignalen en vrijwillige afschakeling kan worden opgevangen, dan ontstaat er een noodsituatie als omschreven in Verordening (EU) 2017/1938 betreffende maatregelen tot veiligstelling van de gasleveringszekerheid. Op dat moment treedt de maatregelenladder uit het Bescherm- en Herstelplan Gas in werking (Kamerstuk 29 023, nr. 252). De overheid kan dan ultimo genoodzaakt zijn om middels een afschakelplan niet-beschermde afnemers zoals bedrijven af te schakelen. Dit om ervoor te zorgen dat er voldoende gas beschikbaar blijft voor beschermde afnemers zoals huishoudens en ziekenhuizen. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat is in overleg met bedrijfsleven om ook op deze situatie voorbereid te zijn, om in dat geval een abrupte afschakeling te voorkomen.

6

Kunt u op een rij zetten wanneer u sinds het aantreden van kabinet-Rutte III door (ambtelijk) adviseurs of belangrijke spelers in de sector als Gasunie en GasTerra

bent gewaarschuwd voor de kwetsbaarheid van uw beleid met betrekking tot gasleveringszekerheid? Kunt u ook op een rij zetten hoe u vervolgens heeft gehandeld?

Antwoord

In de afgelopen jaren heeft de overheid zich, uitgebreid laten adviseren door alle relevante partijen, waaronder GTS en GasTerra, over de gasleveringszekerheid en was en is er nauw contact met buurlanden, de Europese Commissie en de lidstaten die onderdeel zijn van de diverse risicogroepen waar Nederland op grond van voornoemde EU-verordening deel van uitmaakt. Voor een antwoord op de daaruit volgende acties verwijs ik naar antwoord op vraag 3.

7

Deelt u de mening dat juist Nederland, dat relatief afhankelijk is van gas, er alles aan moet doen om leveringszekerheid van gas te garanderen?

Antwoord

De Nederlandse energiehuishouding is nog steeds relatief sterk afhankelijk van gas. En ondanks de ambitieuze klimaatdoelen blijft gas de komende decennia een grote rol spelen. Het kabinet ziet het grote belang van de leveringszekerheid en heeft (zie het antwoord op vraag 3) dan ook verschillende wet- en regelgeving opgesteld en met het Norg Akkoord concrete afspraken gemaakt over het vullen van laagcalorisch gasopslagen met als doel de leveringszekerheid van beschermde afnemers te borgen. Voor de niet-beschermde afnemers zoals grote industriële gebruikers zijn zelf verantwoordelijk voor het bepalen van het gewenste leveringszekerheidsniveau en de contracten die zij daartoe moeten afsluiten. Dit is ook in lijn met de voornoemde EU-verordening, waarin lidstaten maatregelen mogen en moeten nemen om de beschermde afnemers te beschermen tegen gastekorten.

Overigens mag bij dit alles niet uit het oog worden verloren dat Nederland met eigen productie, een LNG-terminal, een uitgebreid en zeer robuust transportnet en diverse gasopslagen, relatief beter is gepositioneerd dan andere lidstaten.

In het antwoord op vraag 3 is ingegaan op de geopolitieke spanningen en het effect op de gasmarkt en het kabinet heeft aangegeven te komen tot verplichte vullingspercentages voor de gasopslagen. Dit met als doel de afhankelijkheid van andere landen en dan met name Rusland te verkleinen. In de met uw Kamer gedeelde brief van 14 maart over gasleveringszekerheid wordt hier uitgebreider op ingegaan.

8

Waarom heeft u niet, zoals de Franse overheid, strategische gasreserves gevuld, of, zoals de Italiaanse overheid, afspraken gemaakt met gasleveranciers over een minimale gasreserve? Bent u van plan dit in het vervolg wel te doen?

Antwoord

Zoals hiervoor aangegeven heeft ook de Nederlandse overheid door middel van het Norg Akkoord afspraken gemaakt over het vullen van gasopslagen, dit met als

doel de leveringszekerheid van laagcalorisch gas, het gas dat wordt verbruikt door vrijwel alle Nederlandse huishoudens, te borgen (zie het antwoord op vraag 2). Daarnaast heeft het kabinet aangekondigd te komen tot verplichte vullingspercentages voor gasopslagen, zie ook antwoord op vraag 3 en 7 en de Kamerbrief over leveringszekerheid gas die uw Kamer recent heeft ontvangen. Verder heeft de Europese Commissie in haar mededeling REPowerEU van 8 maart jl. laten weten in april met een wetsvoorstel ten aanzien van het vullen van opslagen te komen.

9

Hoe verklaart u dat, volgens een raming in een rapport in opdracht van GasTerra in november 2018, Nederland in 2023 slechts 0,4% van de vraag naar gas heeft gedekt met langetermijncontracten (of binnenlandse productie), terwijl dit in andere Europese landen 36% tot 94% is?³

Antwoord

Nederland kent geen traditie van langetermijncontracten. Totdat de gasmarkt een open markt werd, waren Nederlandse marktpartijen verplicht om jaarlijks hun gas in te kopen bij het toen nog ongesplitste Gasunie. Na de aangepaste wet- en regelgeving als gevolg van Europese wetgeving nam de ontwikkeling van de Nederlandse gashandelsplaats een grote vlucht. Op deze handelsplaats vindt zowel handel in spotproducten plaats (dag-, dag vooruit- en maand vooruit producten), maar er kan ook gas tot vijf jaar vooruit worden ingekocht.

Verder geldt dat een groot aantal van de in Nederland actieve leveranciers ook in andere landen van (Noordwest-)Europa actief is. In algemene zin hebben deze leveranciers, naast spotinkopen en kortlopende contracten, ook langetermijncontracten. Dit voor hun gehele portfolio, waar ook hun Nederlandse activiteiten onder vallen. Dit vertekent dus het vergelijken van percentages tussen landen. Dergelijke leveranciers verplichten langetermijncontracten voor alleen Nederland te sluiten kan tot gevolg hebben dat zij hun Nederlandse activiteiten afbouwen. Daarnaast staat dit op gespannen voet met EU-regelgeving voor de interne markt voor gas die een rem zet op het opnemen van bestemmingsclausules in gascontracten. Overigens mag bij dit alles niet uit het oog worden verloren dat Nederland met eigen productie, een LNG-terminal, een uitgebreid en zeer robuust transportnet en diverse gasopslagen, relatief beter is gepositioneerd dan andere lidstaten.

10

Bent u ook van mening dat de gaslevering in Nederland, net als in onze buurlanden, onder andere via langetermijncontracten veilig gesteld moet worden? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe gaat u dit bewerkstelligen?

Antwoord

Zie het antwoord op vraag 9.

³ GasTerra, 13 november 2021 (<https://www.gasterra.nl/en/news/study-shows-that-dutch-gas-demand-isbarely-covered-by-long-term-contracts>)

2021Z24205

1

Bent u bekend met het artikel van de Financial Times «European gas prices shoot to new high as energy crunch worsens»? Hoe apprecieert u de aan blijvende hoge energieprijzen en -krapte? (FT, 23 december 2021, «European gas prices shoot to new high as energy crunch worsens». (<https://www.ft.com/content/a0bc7996-ab5d-465b-aab4-90472e088af7>))⁴

Antwoord

Ja. De redenen voor de hoge gasprijs zijn onder meer aangegeven in de antwoorden op Kamervragen en in Kamerbrieven van 23 september 2021 (kenmerk 2021Z14296), 1 november 2021 (kenmerk 29023-276) en 24 december 2021 (kenmerk 2021D51497). In de afgelopen periode was er door verschillende oorzaken sprake van krapte op de gasmarkt, niet alleen in de Nederland c.q. de EU maar wereldwijd (hoge vraag in Azië; grootschalige onderhoud en productie-onderbrekingen in Noorwegen en Rusland, etc.). Deze krapte werd versterkt doordat Gazprom in de afgelopen periode, in tegenstelling tot eerdere jaren, alleen zijn aangegane leveringsverplichtingen na kwam en niet of nauwelijks leverde op de spotmarkten. De markt reageerde hierop met sterke prijssignalen waarop met name industriële afnemers hun vraag terugbrachten. Daarnaast leidden de hoge prijzen in de afgelopen periode tot een sterke toename van de aanvoer van LNG, ook in Nederland (de GATE LNG-terminal kende in december een bezettingsgraad van 90% die opliep tot praktisch 100% in januari en ook voor februari wordt een hoge bezettingsgraad verwacht).

Door de brute inval van Rusland in Oekraïne zijn de gasprijzen inmiddels nog verder tot gestegen tot boven de 110 euro/ MWh, hetgeen de huidige onzekerheid in de markt reflecteert.

2

Deelt u de mening dat er de komende maanden serieuze risico's bestaan voor een betaalbare en betrouwbare energievoorziening? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat zijn volgens u de grootste risico's en wat gaat u hier aan doen?

Antwoord

In de afgelopen periode heeft de situatie op de gasmarkt reden tot zorg gegeven, In eerste instantie was er de zorg dat de Europese H-gasopslagen door een lage vulgraad aan het einde van de winter onvoldoende flexibiliteit zouden kunnen bieden in geval van een langdurige koude periode of onderbreking van het aanbod. Mede door de milde winter en forse toename van LNG-import heeft dit risico zich niet voorgedaan. Wel heeft de mondiale aanbodkrapte geleid tot fors hogere prijzen, hetgeen reden is geweest voor het kabinet om maatregelen te nemen om deze hoge prijzen te compenseren. In aanvulling daarop houdt het kabinet de betaalbaarheid van energie in den breedte nauwlettend in de gaten. Om goed voorbereid te zijn op elke situatie heeft het kabinet de voorbereidingen getroffen voor het eventueel uitvoeren van het Bescherm- en Herstelplan Gas

⁴ Financial Times, 23 december 2021, 'European gas prices shoot to new high as energy crunch worsens'. (<https://www.ft.com/content/a0bc7996-ab5d-465b-aab4-90472e088af7>)

(Kamerstuk 29 023, nr. 252) onder de huidige wetgeving. Zie wat dit betreft de antwoorden op de vragen 3 en 4 en ook de Kamerbrief van 14 maart over gasleveringszekerheid. Een tweede zorg is het grote aandeel Russisch gas in de Europese gasimport. Via de geïntegreerde Europese gasmarkt raakt dit ook Nederland. In de Kamerbrief van 14 maart ben ik ingegaan op de acties op korte, middellange en lange termijn om deze afhankelijkheid te verminderen en tegelijkertijd de robuustheid van ons energiesysteem te versterken.

3

Wat heeft u gedaan om voorbereid te zijn op mogelijke tekorten de komende maanden? Welke instrumenten heeft u beschikbaar om tekorten af te wenden of om er zo goed mogelijk mee om te gaan? Welke instrumenten ontbreken er nog volgens u?

Antwoord

Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 2 is het kabinet naar aanleiding van de situatie in de gasmarkt voorbereiding gestart voor het eventueel uitvoeren van het Bescherm- en Herstelplan Gas onder de huidige wetgeving. Dit betreft onder andere het afschakelen van niet-beschermde grote gasverbruikers. Omdat niet op voorhand is te bepalen wat de aard van een crisis is, welke reactie dat precies vraagt en wat het actuele verbruik van bedrijven is, is er niet op voorhand een prioriteitskader of afschakelvolgorde te bepalen. Bij de 49 grootste industriële verbruikers van gas met 60 locaties wordt informatie verzameld over de mogelijkheden en effecten van afschakelen. Mocht er zich een crisis voordoen dan zal aan de hand van de situatie, het actuele gasverbruik en die verzamelde informatie bekeken worden hoe het gasverbruik veilig en met zo min mogelijk maatschappelijke gevolgen is terug te brengen, iets dat uiteraard in overleg met de dan betrokken bedrijven zal gebeuren

4

Heeft u naar aanleiding van de motie-Erkens (Kamerstuk 21 501-33, nr. 895) een prioriteringskader ontwikkelt dat ingezet kan worden bij een mogelijk gastekort? Specifiek voor de mogelijke afschaling van de productie van grote energieverbruikers? Hoe weegt u hierbij de rol van bestaande exportcontracten ten overstaande van de nationale behoefte?

Antwoord

Zoals in antwoorden op de vragen 2 en 3 aangegeven is het kabinet een voorbereiding gestart voor het eventueel uitvoeren van het Bescherm- en Herstelplan Gas onder de huidige wetgeving. Daarbij wordt dus expliciet aandacht besteedt aan de mogelijke afschaling van de productie van grote industriële gasverbruikers.

Het ingrijpen in de export van gas staat haaks op de gedachte van onderlinge solidariteit tussen lidstaten zoals vastgelegd in Verordening (EU) 2017/1938 betreffende maatregelen tot veiligstelling van de gasleveringszekerheid. Wel is in het Bescherm- en Herstelplan Gas aangegeven dat we in het geval van een

noodsituatie als één van de eerste maatregelen met buurlanden in overleg zullen treden over het vrijwillig verminderen van de gasafname.

Wat betreft de omvang van de export geldt dat deze eerst en vooral wordt bepaald door de fysieke behoefte aan laagcalorisch gas bij eindgebruikers in België, Duitsland en Frankrijk en niet door exportcontracten. Het is ook die behoefte die, tezamen met de Nederlandse behoefte, leidend is bij de bepaling van het jaarlijks te winnen volume. Dit op basis van de raming die jaarlijks wordt opgesteld door GTS op grond van informatie van de netbeheerders uit de voornoemde landen. De bestaande leveringscontracten spelen daarbij geen rol, de netbeheerders hebben ook geen zicht op deze contracten.

Hierbij geldt verder dat België, Duitsland en Frankrijk grootschalige ombouwprogramma's in gang hebben gezet waarbij miljoenen afnemers van laagcalorisch gas worden omgezet op andere energiebronnen. Zo zijn er in 2021 zijn er 925.000 afnemers in het buitenland omgeschakeld van laagcalorisch naar hoogcalorisch gas. Mijn Belgische ambtgenoot heeft inmiddels laten weten dat er een definitief besluit is genomen over de versnelling van de Belgische ombouw. Zoals eerder aangegeven door mijn voorganger in de Kamerbrief van 16 april 2021 (Kamerstuk 33 529, nr. 868) heeft dit de potentie om de export naar België al vanaf het gasjaar 2024-2025 te beëindigen. Ook Duitsland ziet versnellingsmogelijkheden vanaf 2026, waardoor de export in 2029 in plaats van 2030 beëindigd kan worden. De komende jaren blijft het ombouwtempo hoog en de verwachting is dat de export van laagcalorisch gas in 2029 volledig kan zijn afgebouwd.

5

Hoe staat het met de vullingsgraden van de Nederlandse gasvoorraden? Kunt u specifiek onderscheid maken tussen hoog- en laagcalorisch gas?

Antwoord

De opslagen voor laagcalorisch gas waren aan het begin van het koudeseizoen voor meer dan 80% naar behoren gevuld. Momenteel (begin maart) bedraagt deze vulgraad ca. 37%.

De Nederlandse opslagen voor hoogcalorisch gas waren aan het begin van het koudeseizoen voor 45% gevuld. Momenteel (medio maart) bedraagt deze vulgraad ca. 6%. Als wordt rekening gehouden met de opslagen voor hoogcalorisch gas in Duitsland die direct vanuit Nederland toegankelijk zijn dan bedraagt deze laatste vulgraad ca. 15%.

6

Hoe staat het met de gasvoorraden van andere EU-lidstaten?

Antwoord

Op dit moment (medio maart) zijn de Europese gasopslagen voor 26% gevuld (België: 16%, Duitsland: 25%, Frankrijk: 19%, Italië: 34% en Oostenrijk: 14%).

7

Deelt u de mening dat een te grote afhankelijkheid van import ons kwetsbaar maakt in deze energiecrisis? Buurlanden zetten immers ook in op import. Hoe garandeert u dat Nederland niet achteraan in de rij komt te staan? Deelt u de mening dat niet elk Europees land kan inzetten op import en dat het ergens gaat knellen?

Antwoord

Ik deel de mening dat een te grote afhankelijkheid van import, zeker als het één exporteur betreft, onverstandig is met het oog op leveringszekerheid en flexibiliteit in tijden van crisis. Met de eigen gaswinning uit de kleine velden en ook nog uit het Groningenveld is Nederland minder van import afhankelijk dan andere EU-lidstaten. Om deze afhankelijkheid verder te verminderen steunt het kabinet de gaswinning in de Noordzee en komen er verplichte vullingspercentages voor de gasvoorraden.

Daarnaast wordt ingezet op energie-efficiëntie en het stimuleren van het aanbod van hernieuwbare energiebronnen, door extra wind op zee, zon-op-dak, aardwarmte, groen gas en aquathermie. Tegelijkertijd worden de productie en import van waterstof opgeschaald. Hierbij gaan verduurzaming en afbouw van afhankelijkheid hand in hand.

8

Wat verwacht u dat het effect is van de verdere afbouw van kernenergie in Duitsland en België op de al broze situatie op de Europese energiemarkt? De samenstelling van de energiemix is een nationale keuze. Tegelijkertijd hebben de keuzes van onze buurlanden consequenties voor onze eigen leveringszekerheid. Bent u in gesprek met de regeringen van deze lidstaten hierover? Zo nee, bent u bereid dit te doen?

Antwoord

TenneT brengt elk jaar een monitor leveringszekerheid uit. De leveringszekerheid van elektriciteit is momenteel op orde. De monitorrapportages die TenneT de afgelopen jaren heeft gepubliceerd, lieten hetzelfde beeld zien. In de recente Monitoring Leveringszekerheid 2021 is rekening gehouden met de geplande nucleaire exit in Duitsland eind 2022 en België in 2025. Tegelijk is ook rekening gehouden met een toename van het gasvermogen in België in 2025. Als het beeld verandert, bijvoorbeeld over de mate waarin België nieuwe productiecapaciteit kan realiseren, zal dat in het jaarlijkse 'Rapport Monitoring Leveringszekerheid' van TenneT worden meegenomen. De European Resource Adequacy Assessment (ERAA) 2021 is aan de orde geweest tijdens bijeenkomsten van het Pentalateraal energieforum (samenwerkingsverband tussen België, Nederland, Luxemburg, Frankrijk, Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk) en in Europees verband in de Electricity Coordination Group besproken tussen lidstaten, toezichthouders en transmissie systeem beheerders (TSO's). Ik verwacht dat dat ook zal gebeuren met de ERAA 2022.

Onder leiding van het Pentalateraal energieforum is in april 2020 ook de derde monitoring van de leveringszekerheid uitgebracht (Third Pentalateral Generation Adequacy Assessment). Onder andere op deze wijze ben ik hierover in gesprek

met de andere lidstaten en ik verwacht dat deze gesprekken, mede als gevolg van de snelle veranderingen van de Europese elektriciteitsmarkt, in Pentalateraal en Europees verband alleen maar zullen toenemen.

9

Vanaf begin januari zal in Nederland een productiebeperking gelden voor kolencentrales, gezien de hoge energieprijzen zullen de centrales waarschijnlijk veel van hun capaciteit in de eerste maanden van 2022 gebruiken; ontstaat er hierdoor het risico dat er eind 2022 onvoldoende capaciteit beschikbaar is mocht er zich weer krapte voordoen op de energiemarkt? Is er een clause ingebouwd voor noodgevallen (bijvoorbeeld wanneer de leveringszekerheid in het geding zou komen)?

Antwoord

Uit de recente Monitoring Leveringszekerheid 2021 blijkt dat het operationele thermische productievermogen in Nederland is gestegen tot een niveau van 23,7 GW in 2021. Bij de vormgeving van deze beperking is nadrukkelijk rekening gehouden met het belang van leveringszekerheid van elektriciteit. Zowel door het percentage niet lager te stellen dan 35% als door de keuze om de beperking vorm te geven als een plafond op jaarbasis. Wanneer het plafond niet op jaarbasis geldt maar als minimum op elk moment, kunnen de kolencentrales in periodes met schaarste niet opregelen boven het wettelijk minimum. Het plafond op jaarbasis biedt kolencentrales ruimte om gedurende periodes met schaarste (hoge prijzen/winterperiodes) maximaal beschikbaar te zijn en daarmee bij te dragen aan de leveringszekerheid.

In de monitor leveringszekerheid van TenneT is rekening gehouden met 4 GW kolenvermogen in 2022. De productiebeperking ziet op het beperken van kolenstook voor elektriciteitsproductie, waardoor de Amercentrale (0,6 GW), die vooral biomassa verbrandt, niet wordt beperkt door de maatregel. De MPP3 centrale van Uniper (1,1 GW) verbrandt naast kolen ook reststromen. Deze reststromen worden redelijk gelijkmatig over het jaar aangeleverd bij de centrale en hebben een beperkte opslagcapaciteit, waardoor naar verwachting de verbranding van deze reststromen ook gelijkmatig over het jaar zal plaatsvinden. Hierdoor zal naar verwachting de MPP3-centrale meer dan andere centrales die geraakt worden door deze maatregel, gelijkmatig over het jaar elektriciteit leveren, waarbij Uniper binnen de technische mogelijkheden en het gestelde CO₂-plafond vrij is meer of minder te produceren afhankelijk van de marktprijzen. De staatssecretaris Klimaat en Energie heeft besloten steun te verlenen, zodat de kolencentrale van Onyx Power in Rotterdam (0,7 GW) vrijwillig en volledig kan sluiten. Hierdoor blijft alleen de Eemshavencentrale (1,6 GW) over, waarbij het denkbaar is dat aan het begin van het jaar zoveel wordt gedraaid dat aan het einde van het jaar het plafond is bereikt. Daarbij moet worden bedacht dat de bijstook van biomassa niet ten koste gaat van het plafond van 35%, waardoor de centrales gemiddeld over het jaar een groter aandeel van hun capaciteit kunnen inzetten. Ik verwacht daarom niet dat er aan het einde van het jaar onvoldoende capaciteit beschikbaar is. Er is in de wettelijke beperking geen clause ingebouwd voor noodgevallen, maar ik houd de toekomstige ontwikkelingen op de

elektriciteitsmarkt nauwlettend in de gaten, evenals het effect van de productiebeperking hierop. Als ik tot de conclusie kom dat deze maatregel tot onaanvaardbare risico's leidt voor de leveringszekerheid van elektriciteit of de voorzieningszekerheid van gas, zal ik maatregelen nemen om dit te voorkomen.

10

Hoe staat het met de uitvoering van de motie-Erkens (Kamerstuk 32 813, nr. 949) voor een onafhankelijk onderzoek naar de leveringszekerheid voor de komende 10-15 jaar?

Antwoord

Zoals aangegeven in het antwoord op de vragen 2 en 3 is het kabinet naar aanleiding van de situatie in de gasmarkt voorbereiding gestart voor het uitvoeren van het Bescherm- en Herstelplan Gas onder de huidige wetgeving. Daarnaast wordt bezien hoe de uitvoering van de motie-Erkens (Kamerstuk 32 813, nr. 949) het beste ter hand kan worden genomen. Gezien de mogelijke omvang van het onderzoek zal daarbij een aanbestedingsprocedure moeten worden gevolgd. Het kabinet zal zo spoedig mogelijk komen met de nadere invulling van het coalitieakkoord op het punt van de opslagverplichting. Zie wat dit alles betreft ook de Kamerbrief van 14 maart over gasleveringszekerheid.

2021Z24292

1

Bent u in uw antwoorden niet veel te optimistisch over de vulgraad van de gasopslagen in Nederland? Hoe komt het dat u veel hogere percentages voor de vulgraad van de gasopslagen presenteert dan in de online publieke data (AGSI) is te vinden?^{5 6}

Antwoord

Zie het antwoord op de vragen 2 en 3.

2

Klopt het dat de hoogcalorische gasopslagen op dit moment (27 december) een vulgraad van 21% hebben in plaats van de door u gepresenteerde 45%?

Antwoord

De gepresenteerde 45% was de vulgraad aan het begin van de tweede week van december van de Nederlandse opslagen voor hoogcalorisch gas gecombineerd met de vulgraad net over de grens met Duitsland gelegen opslagen voor hoogcalorisch gas in Duitsland die vanuit Nederland direct toegankelijk zijn. Aan het begin van de tweede week van december was de vulgraad van uitsluitend de Nederlandse opslagen voor hoogcalorisch gas 35%.

3

Klopt het dat de laagcalorische gasopslagen op dit moment (27 december) een vulgraad van 54% hebben in plaats van de door u gepresenteerde 60%?

Antwoord

De gepresenteerde 60% was de stand van zaken aan het begin van de tweede week van december.

4

Kan het verschil voor de laagcalorische gasopslagen geheel of gedeeltelijk verklaard worden door de gasopslagen net over de grens bij Enschede, die op het Nederlandse gastransportnet zijn aangesloten?

Antwoord

Zoals aangegeven in het antwoord (voetnoot 6) op de eerdere Kamervragen zijn bij de gepresenteerde cijfers de over de Duitse grens gelegen laagcalorische gasbergingen, die exclusief op Nederlandse net zijn aangesloten, meegenomen .

5

Als deze cijfers kloppen, staat u dan nog steeds op het standpunt dat de gasopslagen voldoende gevuld om leveringszekerheid te borgen voor de beschermde gebruikers?

⁵ ENTSOG, november 2021, 'Security of Supply'. (https://www.entsog.eu/sites/default/files/2021-11/20211130_ENTSOG%20Unionwide%20SoS%20simulation%20report%202021%20%281%29.pdf)

⁶ Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2021-2022, nr. 1213

Antwoord

Alle Nederlandse beschermde afnemers gebruiken laagcalorisch gas. Om de leveringszekerheid van deze afnemers te borgen heeft het kabinet met Shell, ExxonMobil en NAM in het zogenaamde Norg Akkoord afspraken gemaakt over de inzet van de gasopslagen Alkmaar, Norg en Grijpskerk in de komende jaren. Niet alleen is vastgesteld dat de laagcalorische opslagen bij het begin van de koudeseizoen voldoende gevuld moeten zijn, maar ook dat er tot en met het einde van de koudeseizoen voldoende gas in de opslagen moet blijven.

6

Klopt uw stellingname dat volgens de Europese netbeheerders ENTSOG de Europese gasopslagen in principe voldoende gevuld moeten zijn om ook een koude winter door te komen, aangezien ENTSOG slechts berekend heeft of er voldoende gastransportinfrastructuur is om de gewenste volumes te transporteren, maar geen uitspraken doet of er wel voldoende gas is?

Antwoord

ENTSOG heeft aangegeven dat een vulgraad van 77% aan het begin van het koude seizoen in principe voldoende is om een koude winter door te komen. ENTSOG gaat er daarbij vanuit dat er geen verstoring optreedt in de gaslevering.

7

Bent u bekend met de disclaimer die ENTSOG in haar rapporten maakt op dit punt (2), namelijk dat "The Security of Supply results should be interpreted as an assessment of the ability of the gas infrastructure to allow for an efficient cooperation of the EU Member States to cope with an unusual cold winter season under different scenarios. The EU-wide simulation is not a forecast of the expected gas supply situation"?

Antwoord

Ja, daar ben ik mee bekend.

8

Pas wanneer er een ernstig fysiek tekort aan gas ontstaat dat niet meer door de markt op grond van prijssignalen en vrijwillige afschakeling kan worden opgevangen, wordt het Bescherm- en Herstelplan Gas ingeroepen, maar is dat niet te laat? Is het niet verstandig om eerder al verbruikers op te roepen waar mogelijk vrijwillig minder gas te verbruiken? Bijvoorbeeld kantoorpanden die nu niet of maar zeer beperkt in gebruik zijn en toch verwarmd worden?

Antwoord

Het Bescherm- en Herstelplan kent de volgende drie niveaus van crisis

- a. niveau van vroegtijdige waarschuwing: wanneer uit concrete, ernstige en betrouwbare informatie blijkt dat er zich een gebeurtenis kan voordoen die de gasleveringssituatie aanzienlijk kan doen verslechteren en kan leiden tot het ontstaan van een alarm- of een noodsituatieniveau; het niveau van

- vroegtijdige waarschuwing kan worden geactiveerd door een mechanisme voor vroegtijdige waarschuwing;
- b. alarmniveau: wanneer er zich een verstoring van de gaslevering of een uitzonderlijk hoge gasvraag voordoet die de gasleveringssituatie aanzienlijk doet verslechteren, maar de markt nog in staat is deze verstoring of vraag op te vangen zonder gebruik te moeten maken van niet-marktgebaseerde maatregelen;
 - c. noodsituatieniveau: wanneer zich een uitzonderlijk hoge gasvraag, een aanzienlijke verstoring van de gaslevering of een andere aanzienlijke verslechtering van de gasleveringssituatie voordoet, en alle relevante marktgebaseerde maatregelen zijn toegepast maar de gaslevering niet volstaat om aan de resterende gasvraag te voldoen en er dus bijkomend ook niet-marktgebaseerde maatregelen moeten worden genomen, met name om gasleveringen aan beschermde afnemers overeenkomstig artikel 6 van de EU-verordening veilig te stellen.

Bij elk van deze niveaus van crisis horen andere maatregelen. Een oproep om minder gas te verbruiken is de eerste maatregel die wordt afgeroepen als er sprake is van een noodsituatie. Als er sprake is van één van de andere niveaus van crisis dan is de markt in staat om eventuele tekorten op te vangen. Dat kan uiteraard ook door vrijwillig af te zien van het gebruik van gas. Overigens heeft op dit moment nog geen enkele lidstaat een niveau van crisis afgekondigd.